

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antidota Evangelica Contra Horvm Temporvm Hæreses

In Qvibvs Quatuor Euangeliorum illi textus explicantur, quibus vel hæretici hodie (maximè Caluinus & Beza) ad sua dogmata propugnanda vti solent, vel ad hæreticorum dogmata impugnanda Catholici vti possunt

Antidotorum Evangelicorum D. Thomæ Stapletoni, S. Theol. Doctoris, & in Academica Louaniensi S. Script. Professoris Regij, Pars Altera - In Sacrosanctum Euangelium secundùm Ioannem

Stapleton, Thomas

Lvgdvni, 1595

Cap. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39480

IN
SACROSANCTVM
EVANGELIVM
SECUNDVM IOAN.

IN CAP. I.

Vers. 1. In principio erat Verbum.

ETERNITAS Verbi Dei docetur, quia antequam aliquid esse inciperet, hoc Verbum erat. Quod autem ante omne tempus est, illud æternum est. Sic Basil. homil. in hæc verba, & Chrylost. homil. 2. in hunc locum, &

Æternitas filij Dei.

Aug. de Trin. lib. 6. cap. 2. & Ambros. lib. 1. de fide cap. 5. Legunt hodie omnes hæretici, Erasmus sequuti, *In principio erat sermo.* Sed August. tract. 1. in Ioan. Ambros. lib. 1. de fide cap. 5. Hilar. lib. 1. de Trinit. legunt, *verbum.* Legunt quidem & alij Latini Patres, *In principio erat sermo,* aut *ratio,* vt Tertull. in Apolog. cap. 21. & aduersus Praxeam, Cypri. lib. 2. contra Iudæos cap. 3. & 6. & idem Hilar. lib. 2. de Trinit. Sed verbi nomen multo convenientius est propter tria. 1. quia sermo quandam compositionem notat, verbum simplicitatem, quæ Deilocutioni magis conuenit. 2. quia verbum est conceptus mentis, & similitudo rei intellectæ, sicut verbum Patris est imago eius perfectissima: sermo est ipsius conceptus dilatatio. 3. quia verborum multitudo oritur ex imperfectione vel audientium vel loquentium, ideo locutioni diuinæ magis conuenit Verbum quàm Sermo. Superbus Calvinus ita in hunc locum garrit. *Miror quid Latinos mouerit vt λόγον Verus trās transferrent verbum. Sic enim vertendum potius fuisset ῥῆμα. ratio descenditur.* Sed homo proteruus aduertere noluit, τὸν λόγον in Scripturis

Filius Dei verbum.

4
 non secus v̄itate & propriè simplex verbum significare
 3. Cor. 14. quàm τὸ ῥῆμα. Apud Paulum, *Volo quinque verba loqui in
 sensu meo, πέντε λόγους* : & in toto Evangelio, vbi de verbo
 Christi, vel verbo Dei fit sermo, vox λόγος ponitur. Tantum
 Matth. 8. *dic verbo, & sanabitur puer meus* : *Eiecit demonia verbo* :
 Luc. 7. *Qui dixerit verbum contra filium hominis* : aliique in locis
 Luc. 12. innumeris. Sed & vox ῥῆμα non secus pro toto sermone
 Matth. 26. quam pro simplici verbo accipitur. *Meminit Petrus verbi*
 & Mar. 14. *Iesu quod dixerat, Priusquam gallus cantet, &c.* ἐμνήσθη ῥῆμα
 Luc. 5. ῥῆμα. In verbo tuo laxabo iete, ἐπι τῷ ῥήματι σου. Sic pas-
 Luc. 9. sionis Christi prædictionem quum necdum intelligerent di-
 Luc. 18. scipuli, ait Lucas, *Ipsi ignorabant verbum hoc*, ἡγνοοῦσι ῥῆμα
 τῆτο : & iterum, *Ei erat verbum hoc absconditum ab oculis*
eorum, καὶ τὸ ῥῆμα τῆτο κρυπτόν. Plurima & frequentia
 sunt huius rei exempla. Sanè ne quisquam dubitaret τὸ ῥῆμα
 ἢ τὸ ῥῆμα promiscuè & pro eodem accipi, & utrunque tam
 sermonem compositum quàm simplex verbum denotare,
 Ioan. 17. D. Ioannes Græcè scribens eodem in capite de re eadem lo-
 ver. 8. & quens utroque verbo vitur. *Verba que dedisti mihi, dedi eis,*
 ver. 14. *τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι. & paulò post : Ego dedi eis sermonem*
tuum, ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου. Calvinus igitur perinde
 ac si solis pueris scriberet, vocabulorum ignavis, ita in rebus
 grauissimis lectores suos ludificat. Sequitur adhuc maior
 hominis impudentia. *Verum ut demus aliquid probabile se-
 quuntos esse, negari tamen non potest quin sermo longè melius
 conueniat. Vnde apparet quàm barbaram tyrannidem exer-
 cuerint theologastri, qui Erasmum ad id turbulè vexarunt
 ob mutatam in melius vocem unam.* Hæc ille. Sed hinc ve-
 rè apparet quàm barbaram insolentiam exerceat Calvinus,
 qui ex simplici sua affirmatione, nec vel minima reddita
 ratione, cur mutari illa vox debuerit, tam citò, tam fortiter,
 tam insolenter concludit, & studium sacrae veritatis tyran-
 nidem, doctissimos theologos theologastros, impostor vo-
 cat. Nos verò rationes supra adduximus cur Verbum hoc
 loco melius conueniat quàm Sermo. Nec sine firmis & bo-
 nis rationibus in propositione longè diuinissima mutari quic-
 quam debuit.

Beza noua
 versio rej-
 citur.
 Erasmii audaciam à Caluino approbatam sibi quoque li-
 cere existimans Beza, nec *verbum*, nec *sermonem*, sed *pro-*
missum Dei vertendum putat. De qua vanitate multum disle-
 tere, ab a vanitas foret. Fingit Ioannem pro voce Chaldaica
 מִיָּמִין λόγον hoc loco posuisse: vocem autem illam Chal-
 daicam

daicam pro מָשִׁיחַ sapissime positam, promissum à Deo semen seu Messiam significare. Caterum in Ioanne Syro, non illa vox legitur, sed מְלִיכָא , quæ semper in nouo testamento respondet verbo λόγος . Ita dum aliquid singulariter sapere Beza vult, non nisi suam prodit insipientiam, ne dicam impietatem: quia non in principio erat Messias aut semen illud promissum, quod post multa secula in plenitudine temporis venit, sed in principio erat ὁ λόγος , verbum Patris. Sed & ipsa feminis promissio non fuit in principio, sed post hominis lapsum. Cur autem Ioannes potius dixit, *Verbum* quàm *Filius*, 4. causas assignat Basilius. Prima est, ut filium Dei ex mente Patris productum intelligamus, & hæc est præcipua & propria: quam etiam assignat Cyrillus Thesaur. lib. 7. cap. 1. & Gregor. Nazianz. orat. 4. Theolog. & August. de Trinit. lib. 7. cap. 1. Secunda causa est, ut significetur filium Dei sine motu processisse. Tercia, quia imago est genitoris totum in se monstrans genitorem, sicut verbum nostrum totius cogitationis nostræ imaginem refert. Quarta est, ut consubstantialis Patri ostendatur. Verbum enim interius loquens (de quo hic agitur) manet intra ipsam mentem producentem.

Genes 30

I. Et verbum erat apud Deum.

QUINQUE admirabilia hæc breuissima sententia notat. Primo non fuisse Verbum transiens, sed cum Deo permanens. erat enim ab æterno apud Deum. Sic notat S. Hilar. lib. 2. de Trinit. Secundo quod hoc verbū erat intra Dei substantiam, & ipsamet eius natura. Nihil enim apud Deum & Deo coæternum quod non ipse sit Deus. Sic Epiphan. colligit hæc. 93. Tertio quod sit distincta persona. Nemo enim rectè apud se esse dicitur. Declarat hoc pulchre D. Basil. in homilia super hæc verba. Quarto quod à Deo hoc verbū processerit, non ab Angelo aut vlla creatura. Declarat hoc Tertull. in lib. aduersus Praxeam. *Etsi (inquit) Deus verbum, tamen non Deus apud verbum, sed verbum apud Deum: quia ex Deo Deus, & ex Patre Filius.* Vbi & noua Caluini hæresis refellitur, qui Filium, quatenus Deus est, ex seipso esse, sublato personæ respectu, erranter affirmat. Quinto æqualitas verbi cum Deo demonstratur, ut docet Gregor. Nyssenus homil. de fide, *Apud Deum significat quod nihil debet Filio in comparatione Patris.* Si enim aliqua perfectio verbo deesset, non verè diceretur esse apud Deum.

Homil 16

Instit. lib. 1. c. 130 num. 25.

1. *Et Deus erat Verbum.*

EST conuersa locutio: Et hoc verbum erat Deus. Ita verbi diuinitas propria & naturalis cōtra Arianos manifestè asseritur. Vide August. de doctrina Christiana lib. 3. cap. 2. Pulchre Ambrosius ex tribus his sententiis tres pestilentissimas hæreses refutari docuit. *Omnes (inquit) hæreses hoc casu, non includitur tempore, non principio prauentur: ergo conticescat Arius. Quod autem erat apud Deum, non commissione confunditur, sed manentis verbi apud Patrem solida perfectione distinguitur, vt Sabellius obmutescat. Et Deus erat verbum. Non ergo in prolatione sermonis hoc verbum est, sed in illa celestis designatione virtutis, vt confutetur Fotinus.*

9. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.*

DVplex hinc difficultas est: vna quæ sit lux vera, altera quæ hic illuminatio & qualis intelligatur. Lucis veræ nomine alij Deum Patrem intelligunt, vt Ambros. de fide contra Ariam. cap. 3. alij de Filio seu Verbo vt Athan. in orat. quod Deus ex Deo est verbū; Gregor. Nazianz. in orat. de fide; Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 8. Chrysostr. homil. 6. in Ioan. alij totam Trinitatem, vt idem Nazianz. in orat. 5. de Theologia. Secunda expositio est iuxta literam, cum citra vllum dubium de eadem luce hæc verba dicantur cui Ioan. testimonium perhibuit. Illuminatio intelligenda est non naturalis, sed supernaturalis, quæ fidei est, vt August. tract. 2. & Chrysostr. homil. 7. in hunc locum exponunt. Lux enim, quam filius Dei incarnatus attulit, est illa, quæ ad redemptionem nostram pertinet, de qua infra dicit, *Ego sum lux mundi*, cap. 3. & 12. & *quam tenebra non comprehenderunt*, id est, quam increduli non receperunt, quum lux naturalis rationis ab omnibus comprehenderetur. Ergo filius Dei incarnatus omnes per gratiam illuminat, & omnibus lucet, quantum ex se est, vt in hunc locum Chrysostr. quem sequitur D. Thom. lib. 3. cap. 159. contra Gentes, & D. August. tradit in lib. ad articulos falsò sibi impositos art. 2. & de Gen. contra Manich. lib. 1. cap. 3. & Retract. lib. 1. c. 10. & post eum Prosper de vocat. Gent. lib. 2. cap. 24. & 26. Caluinus, quum fateatur lucis nomine Christum intelligi, illuminationem tamen non nisi de communi natura luce, quæ longè

*Lux vera
quæ sit.*

*Illuminatio
quæ.*

infra fidem subsedit, intelligi vult: & eos qui ad illuminationis gratiam hæc verba accommodant, fanaticos vocat, homo ipse fanaticus, & aperta textus consequentia arroganter reluctans. Nec quia hanc illuminationis gratiam omnibus æqualiter offerri quidam erranter docuerunt, propterea omnibus illam pro loco & tempore dari negare necesse est; quum hoc ipsa Evangelistæ verba clarè affirmare videantur, illud in Evangelistæ verbis aut in aliis Scripturis nusquam appareat.

12. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt, &c.

Magnum negotium hæc verba Interpretibus dederunt, adeo ut decem variaz expositiones huius loci legantur. Duæ tamen primariæ sunt, quæ quasi pro victoria concertant. Una eorû est, qui potestatem hoc loco nihil nisi dignitatem & præstantiam significare oportere acerrimè contendunt: altera eorum qui potestatem pro libera facultate & potentia à Deo data exponunt. Prior placet Cornelio Iansenio, & eam acerrimè tuentur Calvinus & Beza hoc loco, freti Græco vocabulo *ἔξουσιαν*, quod dignitatem & præstantiam in Scripturis frequenter significat. Cæterum advertere ijdem debebant, eodem vocabulo potestatem propriè dictam, id est, liberam facultatem & potentiam aliquid agendi, non minus frequenter significari. Dedit eis potestatem super spiritus immundos, id est, facultatem eiiciendi ea. *διώαμιν ἡγὲν ἔξουσιαν ναῖα πνεύμα.* Dedit servis suis potestatem cuiusque operis: id est, liberam potestatem quodlibet opus faciendi: *τὴν ἔξουσιαν πάντων ἔργων.* Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, *ἔξουσιαν ἑρπετωνῶν.* Et apud ipsum postea Ioannem, *ἔξουσιαν ἔχει*, potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Quis negabit potestatis vocabulo liberam hinc in Christo facultatem designari? Rursum: *Nō est vestrum nosse tempora & momenta, quæ posuit Pater in sua potestate, in τῆ ἰδία ἔξουσιᾳ*: id est, in sua libera dispositione. Et iterum: *Nōne manens tibi manebat, & venundatum erat in tua potestate?* *in τῆ ἰδία ἔξουσιᾳ ἡμεῶν*: id est, in tua libera dispositione? Et apud Paulum. *Non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in contumeliam, aliud in honorem?* *ὃν ἔχει ἔξουσιαν.* Rursum. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sua voluntatis, &c.* *ἔξουσιαν ἔχει*. Et paulò post. *Videte ne hac licentia*

Potestas fieri filios Dei quid significat.

Matth. 9. & 10. Luc. 9. Mar. 13. 34. Luc. 10. Ioan. 10.

Act. 1. Act. 5.

Rom 9. 1. Cor. 7. 1. Cor 8. 9.

Ita mani- 3. cap. centif- voc ca- drinci- 70 con- sitione fectio- erbum. ca cale- m ve- eraque nomi- contra quod des; Cy- totam Secun- um de m per- super- homil. incat. certinet. am te- n rece- rehen- illumi- locum a Gen- positos lib. 1. c. 6. Cal- i, illu- a longè infra

vestra, ἢ ἔξωτα ὑμῶν, offendiculum fiat infirmis. Quis dubitare potest, his omnibus in locis vocabulum, ἔξωτα, pro libera facultate & potentia accipi? Imò apud authores prophanos ἔξωτα proprie licentiam & nimiam libertatem denotat, vnde ad Tit. 2. Chrysostomus igitur Doctor Græcus, vocabuli Græci proprietatem assecutus, ita in hunc locum scribit.

Declarare voluit Evangelista, fidei gratiam non temere neque sine labore nostro in nos infundi, sed quum ipsi volumus, eam inquirimus. In nostra enim potestate est, filios Dei fieri. Quippe nisi primum ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbi que igitur non violentum, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod & hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, Dei quidem est dare gratiam, hominis autem fide exhibere seu consentire. Eandem credendi libertatem non naturalem sed diuinitus datam ex his verbis docet S. Augustinus. In potestate (inquit) hominis est mutare voluntatem suam in melius. Sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur, de quo dictum est, Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Rursum alio in loco. Datur potestas ut filij Dei fiant qui credunt in eum, cum hoc ipsum datur ut credant in eum. Quæ potestas, nisi detur à Deo, nulla potest esse à libero arbitrio, quia liberum in bono non erit quod liberator non liberauerit. Hæc ille. Sic in lib. de Spiritu & lit. cap. 30. & seq. probat fidem esse in potestate hominis, quia hanc potestatem Deus dedit. Intelligit ergo D. Ioannes potestatem dari qua fiant filij Dei, quia datur gratia & libera facultas, vnde ex filiis iræ fiant filij Dei.

Sed huic sensui valde repugnare videtur quod dicat Evangelista, illis qui iam receperunt Christum, datam hanc à Christo potestatem esse ut fiant filij Dei: & postea, his qui credunt in nomine eius. Ad quæ verba Caluinus. Potestatem (inquit) dari Evangelista pronuntiat iis qui iam credunt. Atqui certum est re ipsa iam esse filios Dei qui credunt. Non ergo potentiam aliquam aut facultatem, sed prestantiam & dignitatem potestatis hoc loco significat. Sed satisfacit aliquo modo huic difficultati D. Thom. in com. in hunc locum, qui Augustinum sequutus, exponit potestatem dari recipientibus Christum & credentibus in eum, non postquam receperunt & crediderunt, sed antequam eum receperunt & crediderunt, ut illa verba, Quotquot receperunt eum, &, Qui credunt in nomine eius, data potestatis fieri filios Dei non subiectum, sed effectum significat.

Homil. 9.
in Ioan.

Retractat.
lib. 1. c. 12.
Contra 2.
Epiſtol.
Pelag. lib.
1. cap. 3.

gnificent. Datam enim potestatem significat vt recipiendi Christum & credendi fiant filij Dei, quia filiationis huius adoptiuæ principium fides est, sicuti eius perfectio charitas est. Atqui vt illa eadem verba pro subiecto potestatis datæ accipiamus, & iam credentibus in Christum hanc potestatem datam intelligamus, potestas nihilominus hoc loco facultatem quandam & potentiam significabit, quam iam credentes accipiant vt fiant filij Dei. Nempe vt fiant filij Dei perfecti quoad omnem cultum & obsequium Deo præstandum. Quem sensum pulchre tradit S. Augustinus his verbis.

Huc transeant qui ex lege sunt, vt ex seruis filij fiant: nec sic tamen vt serui esse desistant, sed vt tanquam filij Domino & Patri liberaliter seruiant, quia & hoc acceperunt. Dedit enim potestatem ille vnicus filios Dei fieri credentibus in nomine eius.

*De Spir.
& lit. c. 31.*

Hæc ille. Hic sensus sublimis est, & valde genuinus ac germanus videtur, & aliquid propriū credentibus in filium Dei iam incarnatum designat, quod hoc loco docere voluisse Euangelista videtur. Tamen enim veteres iusti credentes in Christum venturum, & ex Dei gratia legem seruantes, filij Dei indubiè erant, tamen non habebant statum filiorum Dei.

Habere statum filiorum Dei, proprium potestati à Christo data.

Adhuc paruuli erant, & sub tutore ac pedagogo (vt Paulus ad Gal. 4. docet) sub ceremoniis legalibus, & in statu hominum, ex timore seruientium. Hæredes quidem erant & domini omnium, sicut filij noui testamenti; non tamen habebant statum filiorum Dei, statum libertatis, sed statum seruitutis & paruulorum. Nunc autem quotquot recipiunt verbum incarnatum, & credunt in nomine eius, transeunt à lege, vt docuit August. non sunt amplius serui, sed filij, statum libertatis, statum filiorum Dei acceperunt. Ideo subiunxit Ioan. *Qui ex Deo nati sunt*, quod mox cap. 3. latius explicabitur. Quam distinctionem iterum Paulus docuit, dicens. *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater: id est, in quo facti filij Dei, Deum & Patrem inuocamus, eique liberaliter seruiamus.*

Rom. 8.

Hæc est potestas & facultas eximia credentibus in Christum data, quæ quidem magna præstantia ac dignitas est, vt docet S. Greg. homil. 6. in Ezech. sed est etiam facultas & potentia gratiæ singularis, ipsius imprimis charitatis, qua accepta fiunt credentes filij Dei: de qua alibi idem Ioannes dixit.

1. Ioan. 3.

Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus.

Quibus ita explicatis, Caluini petulantia facilè retun-

ditur. *Ἐσθ' αὖ* hoc loco (inquit) praestat dignitatem vertere, ad refellendum Papistarum commentum. Hunc enim locum pessimè corrupit, quia intelligunt optionem tantum nobis dari, siquidem hoc beneficio uti libuerit. Ita liberum arbitriū ex hac voce tanquā ignem ex aqua eliciunt. Habet hoc prima specie aliquid coloris, quò & Euāgelista non dicat Christum facere filios Dei, sed dare potestatem ut fiant. Hinc ergo colligunt, nobis gratiam hanc solum offerri, in arbitrio nostro esse eius fruēda vel respuēda facultatem. Hæc ille. Cui primū respondemus, si Euāgelistæ

Caluini
perulantia
retrahitur.

verba aliquid coloris habent ad probandum liberum arbitriū, insulsa fuit illa amplificatio ex verbis Euāgelistæ liberū arbitriū tanquā ignem ex aqua nos elicere. Quid enim hoc coloris habet quod ex aqua ignis elici queat? Vbi ergo nō aperta contradictio, sed tanta probabilitas apparuit, ut ipsam probabilitatem aduersarius ipse proximis verbis agnosceret; maligni impostoris erat apertam contradictionem proclamare. Deinde respondemus, non Papistarum commentum aut corruptelam, sed doctissimorum Patrum, quorum verba citamus, acerrimū iudicium esse, ex his Euāgelistæ verbis liberū arbitriū stabiliri. Tertio respondemus mentiri Caluinum, quum ait intelligere nos, *optionem tantum nobis dari, si beneficio gratia uti libuerit*. Dicimus enim cum Euāgelista, potestatem & facultatem nobis à Deo dari qua velimus fieri filij Dei; ipsumque adeo velle, & liberrimè velle, per hanc potestatem nobis conferri. *Hanc dicimus potestatem* (ait Augu-

stinus loco citato) *ubi voluntati adiacet facultas faciendi. Vnde de hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit*. Hæc ille, moxque probat, ipsum credere seu fidem habere, & fieri filios Dei, in nostra potestate esse, quia hanc potestatem Deus nobis dedit, ut ex his Euāgelistæ verbis probat. Potestatem ergo intelligimus non optionem tantum si volumus, sed efficaciam ut velimus: quæ volendi efficacia, volendi libertatem non tollit sed statuit, non impellit sed adiuvat. Talis quippe efficacia est, ut si volumus facimus, si non volumus non facimus, id est, ut libera electione faciamus. Audiamus nunc tamen quomodo quod haecenus affirmavit Calvinus, probet. *Sed hoc* (inquit) *frivolū unius vocis aucupium contextus euertit. Nam continuo post subiicit Euāgelista fieri Dei filios non propria carnis voluntate, sed quum ex Deo nascuntur. Quasi verò liberū arbitriū Dei gratia adiutum, sit carnis voluntas, aut electio carnalis, & non electio planè spiritualis, quæ à Spiritu Dei ortum capit,* aut

aut quasi facultas liberi arbitrij quæ hæc statuitur, sit facultas
 carnis, & non potestas à Deo data, vt contextus habet. Ita in
 media luce lectoris sui oculos fascinare se posse cõfidit Cal-
 uinus. Videamus sequentia. *Quod si fides nos regenerat vt si-
 mus filij Dei, & eam calitus inspirat Deus; aperire constat non
 potentialiter tantum à Christo nobis offerri adoptionis gratiam,
 sed ipso actu, vt loquuntur.* Hæc ille. Non fides nos regenerat,
 vt simus filij Dei, sed Deus per fidem vt regenerationis prin-
 cipium nos regenerat, vt simus per charitatẽ filij Dei, & hæc
 quidem fidem Deus inspirat; *Dei enim donũ est, non ex nobis;* *Ephes. 2.*
 sed sic inspirat, vt nisi volentes non credant, ideòque in po-
 testate hominis sit accepto fidei dono credere vel non cre-
 dere. *Vide (ait Augustinus) vtrum quisque credat si noluerit,
 aut non credat si voluerit. Quod si absurdum est (quid est enim
 credere, nisi consentire verum esse quod dicitur; consensio autem
 utique volentis est) profectò fides in potestate est. Sed non est po-
 testas nisi à Deo. De ipsa igitur fide verè dicitur, Quid habes
 quod non accepisti? Nam vt credamus, Deus dedit. Nusquam
 autem legimus in sanctis Scripturis, Non est voluntas nisi à Deo.
 Et rectè non scriptum est, quia verum non est. Alioquin etiam
 peccatorum, quod absit, ausi hor est Deus, si non est voluntas nisi
 ab illo. Vnde intelligimus malos accipere potestatem malefa-
 ciendi ad damnationem mala voluntatis sua, bonos autem ac-
 cipere potestatem credendi ad probationem bona voluntatis sua.*
 Hæc Augustinus. Sic ergo fides cælitus inspiratur, vt quam- *Liberum
 arbitrium
 cum Dei
 gratia.*
 nis ex dono Dei actu credamus, hoc tamen donum potentia-
 litati non repugnet, nec liberam credendi & nõ credendi po-
 testatem auferat, sed contrà hanc nobis potestatem tribuat,
 vt liberè credamus. Vtrumque vidit & docuit Augustinus:
 Deum facere vt credamus, & ipsum actu credere à Deo esse.
 Hoc tamen Dei opus in nobis potestatem credendi liberam
 à nobis non tollere, sed contrà hoc Dei opus hanc liberam
 credendi potestatem nobis conferre. Sicut Pelagius dicebat, *Epist. 107.*
*Si est Dei gratia, non est liberum arbitrium; sic è diuerso Cal-
 uinus censet, Si est liberum arbitrium, non est Dei gratia.*
 Vtrumque contra Pelagiũ docuit S. Augustinus. Vtrumque
 contra Caluinum, omnesque alios hæreticos, docet Ecclesia
 Catholica. Dei gratia facit vt credamus, quia adiuuat vt cre-
 damus; nec sine adiutorio gratiæ possumus credere. Lux fa-
 cit vt videamus, quia adiuuat visum; & sine præsentia lucis
 oculus non videt. Oculus tamen seipsum claudere potest
 vt non videat; & licet potestatem videndi imò & actum
 ipsum

Vide D.
Bernardū
in tract. de
gra. & lib.
arbitrio.

ipsum à luce accepit, tamen potestatem non videndi nō amittit. Sed sicut ad actum videndi duo concurrunt, lux affluens & oculi appetitio, idque ita ut totus ille actus tum luci tum oculo tribuatur, nec partim lux partim oculus faciat videre, sed vtrumque coniunctim; sic ad actum credendi duo concurrunt, Dei gratia illuminans, excitans, & pulsans ad ostium cordis, & ipsum cor per illam gratiam adiutum seipsum aperiens, idque ita ut actus ille credendi totus sit ex gratia, & totus ex libertate cordis seipsum mouentis & aperientis. Quam ob causam hanc Dei gratiam, potestatem hoc loco & facultatem quandam supernaturalem homini datam *Evangelista* appellat: & frustra Calvinus proprium vocabuli sensum inuertere conatus est.

14. Verbum caro factum est.

Sex hæreses refutata.

Variæ hæreses hac parua sententiâ refutantur, sed imprimis. Prima Cerinthi, & eorum qui purum hominem Christum ponunt, nec ante existentem quam natus esset ex virgine. De Christo enim dicitur. Verbum quod erat apud Deum in principio, homo factus est. Non ergo purus homo, sed Deus & homo Christus erat. Secunda Nestorij, qui duas personas in Christo posuit. Si enim duæ personæ sunt in Christo, fieri non potest ut homo sit Deus aut Deus sit homo; sicut vna persona non potest prædicari de altera: & sic verè nō diceretur verbum factum esse carnem. Tertia Manichæorū qui veram in Christo carnem negauerunt. Si enim non fuit in Christo vera caro: sed apparens & ficta; falsum erit, *Verbum caro factum est.* Quarta Eunomij & aliorum quorūdam, qui voluerunt hoc loco verbū impropiè accipi pro eo quod Deus per alium loquitur, non pro eo per quod Deus intelligit, sibi que internè loquitur. Sed sic dicendum erat, Verbum factum est ad carnem vel carni, & non, Verbum caro factum est, ut argumentatur Ambrosius lib. de Incarnat. Domini cap. 6. Quinta, hæresis Valentini, qui corpus Christi substantiæ creatae fuisse aiebat: quam hæresim, vox illa, Caro, aperte refutat. Sexta Eutycheis, qui post vniōnem nisi vnā in Christo naturam ponebat. Sed vox *factum est*, vniōnem signat duarum naturarum quæ integræ maneat. Nisi enim essent integræ, nec verbum erit caro, nec caro verbum.

Varia hæreses ex praua intelligentiâ.

Rursum ex horum verborum praua intelligentiâ quædam insignes hæreses exortæ sunt. Arius asserēbat verbū carnem

solam

solam assumpsisse, non animam; quia dicitur, *Verbum caro factum est*, & non, *Verbum homo factus est*. Sed carnem pro toto homine synecdochicè accipi more Scripturarum, & alibi animam humanam Christum habuisse, vt Ioan. 10. & 12. & Matth. 27. patet; nec fieri posse quin qui ad naturam nostram sanandam venit, animam imprimis, quæ maximè indigebat sanitate, assumeret, Doctores respondent. Apollinaris aiebat verbum assumpsisse animam tantùm sensitiuam, quæ carni est propria; non autem rationalem, quam aiebat à diuinitate suppleri. Sed eisdem Scripturis refutatur quibus Arius; & hoc maximè argumento vterque, quia secundum illos Christus non fuisset homo. Cur igitur non dixit, *Verbum homo factum est*, sed, *Verbum caro factum est*? Tres causas assignat Tolerus in hunc locum valde aptas & accommodatas. Vna est, vt in hac admirabili coniunctione extremorum distantia magis exprimeretur. Nam in verbo non potest intelligi nisi intellectualis natura. Ideo non dixit filius, sed verbum. Caro, quum sit tota sensibilis, est alterum extremum remotissimum. Secunda ratio, vt ipsa coniunctio perfectius innotesceret. Verbum homo factus intelligi potuit quoad animam tantùm: sed verbum caro factum, quum quod minus hominis est includat, dubitandi locum non relinquit, quia quod in homine excellentius est, animam scilicet, sibi vniuerit. Tercia causa est, quia quum homo in Scripturis non vocetur caro nisi post peccatum & propter peccatum, Evangelista vt finem coniunctionis huius notaret, qui erat peccatores saluos facere, signanter dixit, *Verbum caro factum est*.

16. *De plenitudine eius accepimus omnes, gratiam pro gratia.*

Nobilissima hæc sententia vt maximum incarnati filij Dei beneficium tradit, ita aliquam in verbis difficultatem habet. *Plenitudo* est ipsa diuinitas Verbi vnita humanitati, de qua Paulus Coloss. 2. *In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter*. Est etiam gratia increata Christi ex vniõne diuinitatis in humanitatem deriuata, quæ vt fons quidam in ea residet, vnde in omnes Christo per fidem vnitos diffunditur. Quicquid enim spiritualis gratiæ ab orbe condito in homine post lapsum fuit, per fidem in Christum data fuit, quod vox: *Omnes*, significat, & in ea voce Ioannis seipsum omnèsque veteres iustos comprehendit. Vnde & Paulus ad Ephes. 1.

*Incarnati
filij Dei
beneficiũ.*

Qui

Qui benedixit nos in omni spiritali benedictione in celestibus in Christo, id est, per Christum. Verbum accepimus, ostendit spirituales gratiam ex Christi plenitudine in nos derivatam, verè nobis esse inhaerentem, & non imputatam, ut volunt hæretici. Quam enim gratiam accepimus, eam habemus & possidemus ipsimet. *Gratiam pro gratia*, varij variè exponit. Sed literalis sensus toti sententiæ congruens hic est: Pro gratia quæ in Christo redundanter & exuberanter fuit, nos gratiam accepimus pro mensura & modulo nostro, & sic ex plenitudine eius omnes accepimus. Quia Christus gratus fuit Patri, & *plenus gratia ac veritatis*, potuit ille nos Deo gratificare, & varia gratiarum dona nobis promereri: & quod potuit, fecit. *Gratificavit nos* (ait Paulus) id est, gratia replevit, ut ex verbo *ἐξέπρωσε*, quo Paulus utitur, optimè deducit Chrysostomus, *in dilecto filio suo*. Et alibi apertius. *Multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi, in plures abundavit*. Docet gratiam Dei & donum in multis abundare, *ἐν τοῖς πολλοῖς*, propter gratiam unius Christi. Sic gratiam pro gratia accepimus. Calvinus *hic eorum se sententia subscribere dicit, qui nos irrigari dicunt effusis in Christum gratijs*, quia hæc est unctio qua Christus delibutus fuit, ut nos secum omnes ungeret; unde & ille Christus vocatur, nos Christiani. Hæc ille, inhaerentia planè nobis gratiarum dona agnoscens, quia & irrigari nos & ungi gratiarum donis fateatur. Sed & ad illud verbum Pauli ad Rom. 5. citatum sic scribit. *Donum est fructus misericordia seu gratia Dei, quia ad nos pervenit. Nempe reconciliatio, iustitia, vita novitas, & quicquid simile est*. Per gratiam unius Christi exponit, quia ex eius plenitudine omnes hauriunt, & ex sua abundantia Christus in nos transfundit. Quæ iterum inhaerentem nobis per Christum iustitiam docent. Neque enim haurit, nisi qui accipit & possidet. Nec quod in aliquem transfunditur, extra illum est, sed in illo. Beza hoc loco de illa gratia Evangelistam loqui vult, quæ in homines est effusa per Christi prædicationem. Quasi hic de doctrina ageret Evangelista, & non de illa gratia quæ doctrinæ opponitur; quod verba proximè subsequentiæ manifestum faciunt. *Lex enim per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est*. Nomine legis totam doctrinam complectitur. Gratiam illi opponit quæ per Christum facta est, non à Christo prædicata est. Facta est illa gratia per Christum non docendo, sed spiritum suum in corda nostra mittendo. *Misit Deus spiritum filij sui in corda vestra* clamas

Iustitia
inherent.

Ephes. 1.

In cōment.
ibidem.
Rom. 5.

Veritas à
Calvino
extorta.

Beza cor-
ruptela.

Galat. 4.

clamantem, id est, clamare facientem, *Abba Pater*, id est, quæ facit vos Deum diligere vt patrem. *Itaque iam non estis serui, sed filij.* Idem Beza ad verba Pauli ad Rom. citata, in verbo quidem *χρησασθε* ludit, vt beneficium illud noter, quo Deus Christi iustitiam nobis imputat, & sic gratificat nos in Christo (quod eius figmentum in caput ad Rom. s. latè refutauimus) sed de verbo *χρησασθε*, de gratia Christi, & dono per gratiam Christi in nos redundante, nihil profus impostor dicit. Ita quando corrumpere Scripturas nequeunt, omnem ipsarum tractationem callidè prætermittunt.

17. *Gratia & veritas per Christum facta est.*

Gratia per Christum facta est (ait Augustinus) vt data *Cōtra Falsam*
Indulgentiam peccatorum, quod in lege præceptum erat, ex sum lib.
 Dei dono custodiretur. Duo dicit per Christum facta, remis- *22. cap. 6.*
 sionem peccatorum, & gratiam implendi legem. Vtriusque sanè tota Trinitas author est. Sed hæc per Christum facta dicitur, quia solus Christus hæc duo nobis promeruit, obtinuit, procurauit. Designatur hinc causa instrumentalis diuinitati coniuncta. Vtrumque etiam hoc verbo gratiæ comprehendit agnoscit hoc loco Calvinus. *Gratia* (inquit) *nomen generaliter accipio tam pro remissione peccatorum, quàm pro renouatione cordis, denique quicquid ad spiritualem iustitiam spectat. Eius autem duæ sunt partes: quod gratis se nobis Deus conciliat, & quod legem suam cordibus inculpsit iuxta Hierem. verba cap. 31. vers. 31. ac intus per spiritum suum in illius obedientiam homines reformat.* Hæc ille. Quæ valde notanda sunt. Duæ enim Caluini hæreses hæc explicatione euertuntur. Imputatiua iustitiæ, & mandatorum obseruatio nemini possibilis. Nunc enim præter remissionem peccatorum agnoscit spiritualem iustitiam in cordis renouatione positam, & per hæc renouationem ad legis obedientiam corda reformari. Hoc effecit huius loci euidentiæ, quæ fucum non admisit.

*Caluina-
na hæreses
ex ipso Cal-
uino refu-
tata.*

29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

Vocat Christum agnum Dei, quasi victimam singularem à Deo datam; non vt agnum Paschalem. aut agnum qui quotidie mane ac vespere offerebatur, qui peccata tollere non poterat; sed vt agnum illum qui *sicut ovis ad occisionem ductus*

Peccata
dupliciter
tollit Chri-
stus.

1. Ioan. 3.

Beza Cal-
uinum cor-
rexit.

ductus est, & coram tondente se obmutuit, Esaïæ 53. & Hieremi
11. Tollit peccata mundi, partim expiando illa per modum
sacrificij, & pœnas illis debitas exoluendo, partim ab eius
seruitute liberando, quæ est propria gratia huius agni. In hoc
enim apparuit, ut dissoluat opera diaboli, quæ sunt peccata.
Hanc gratiam hoc loco Caluinus negat. Christus (inquit)
peccata nostra ferendo aufert. Quamuis ergo peccatum in no-
bis perpetuò hæreat, tamè, quoad Dei iudicium, nullum est, quia
abolitum Christi gratia nobis non imputatur. Hæc ille. Sic in
sensu Caluini, Christus re vera non tollit, sed tolerat, nec au-
fert, sed fert peccata mundi: quia illa perpetuò hæere pe-
mittit, & manent semper, sed non imputantur. Quare hæc
absurdam & impiam deprauationem correxit ipse Beza. Agni
(inquit) vocabulo significatur sacrificium, cuius sanguine de-
leto chirographo expiamur. Tollendi vocabulo naturalis illius
labris ac macula sublatio designatur, quum Christo per bap-
tismum insitis nobis vetus homo moritur, & nouus induitur. Illud
ad iustificationem, hoc ad sanctificationem pertinet. Hæc Be-
za, magistri sui pestilentem doctrinam rectissimè corrigent.
Aliam nunc corruptelam ponit Caluinus. Quia vnus (inquit)
Christus tollit peccata, omnes humane satisfactiones, piacula
omnia, & redemptiones euertuntur; ut certè nõ nisi impia com-
menta sint diaboli astu inuenta. Sed non aduertit impostor
impius duo. Primò, Christum vt causam vniuersalem tollere
omnia peccata: alias autem esse causas particulares per quas
illa vniuersalis applicatur, vt vel ipsa Sacramenta gratiæ, vel
necessariam cuiusque dispositionem. Secundo, satisfactiones
pœnitentium non adhiberi quasi peccati redemptiones aut
piacula, vel quoad culpam, vel quoad pœnam æternam, sed
vel quoad pœnas tẽporales adhuc peccato debitas exoluen-
das, vel quoad ipsius peccatoris necessariam quandam medi-
cinam & correctionem. Quæ propterea omnes à tota anti-
quitate diligentissimè inculcatæ, non astu diaboli hodie in-
uentæ, sed astu & nequitia diaboli ab hæreticis eius ministris
hoc tempore agitatæ & explosæ fuerunt.

32. Vidi Spiritum sanctum descendentem quasi
columbam de celo.

Veteres quidam hæretici hoc loco abusi sunt, vt Cerin-
thus & Arius, teste Epiphanio her. 28. & Athanasio orat.
2. contra Arianos: ille, quod Christus antea purus homo nunc
pri

primùm Spiritum S. acceperit, per quem postea miracula fecerit; hic quod nouam perfectionem secundùm naturam diuinam à Spiritu S. acceperit. Vtraque hæresis refellitur per illa verba prius verificata, *Verbum caro factum est*. Nam sic antea Deus erat; & Deo nulla accedere perfectio potest. Factus est ille descensus, vt accepta prius plenitudo gratiæ, hoc signo manifestaretur, non vt eam acciperet.

Abusus quoque hoc loco Calvinus est, qui Christi corpus non àliter sub vero pane adesse docet quàm Spiritus S. sub specie columbæ aderat. *Quibus (inquit) oculis Spiritum videre Ioannes poterat? sed quia columba certum & minimè fallax presentia Spiritus symbolum erat, Spiritus metonymicè vocatur: non quòd verè sit, sed quòd ostendat quantum fert hominum captus. Atque hæc translatio irita est in Sacramentis. Cur enim Christus panem appellat corpus suum, nisi quia rei nomen apud ad signum transfertur? præsertim ubi signum verum & efficax simul pignus est, quo certiores reddimur rem ipsam, quæ signatur, nobis præstare. Non tamen intelligas Spiritum columba inclusum fuisse, qui calum & terram implet, sed virtute fuisse presentem, vt sciret Ioannes non frustra oculis suis obijci tale spectaculum. Quemadmodum nos Christi corpus scimus non alligatum esse pani, sed eius tamen participatione fruimur. Hæc ille. Cui stultæ similitudini paucis respondeo. Si Spiritus S. qui vbique est, non esset verè præsens in illa columba, seu vera seu apparente; nec descendere, nec à Ioanne visa fuisse, vero sermone diceretur. Ergo si Christi corpus siue cum pane, siue in pane, siue in specie panis verè tangitur, manducatur, accipitur, debet esse verè & realiter præsens; alioqui falsum erit quòd tangitur, accipitur, manducatur ibi Christi corpus. Sic hæc comparatio realem corporis Christi præsentiam, quam in solo cælo ponit Calvinus, necessariò & efficaciter demonstrat. Deinde nulla Scriptura dicit, Accipimus aut manducamus corpus Christi quasi panem, sicut hic Ioannes dixit, *Vidi Spiritum descendentem sicut columbam: nec de Spiritu S. prædicatur columba, sicut de eo quòd Christus dixit, Accipite, & manducate, prædicatur corpus Christi. Quare iterum inepta est & insulsa ista Calvini comparatio. Deinde natura metonymiæ hoc habet, vt signum quidem pro re signata pronuntietur, vt arma pro bello, toga pro pace, laurea pro triumpho, non autem econtrà vt res signata pro signo efferatur, bellum pro armis, pax pro toga, triumphus pro laurea. Atqui Calvinus**

*Præsentia
corporis
Christi in
Venerab.
Sacramen
to.*

in sua metonymia non signum pro re, sed rem signatam pro signo à Christo effertur vult; vt dicens, *Hoc est corpus meum*, corpus effertur pro pane significante corpus. Quare etsi hic esset aliqua metonymia vt columba signum esset descendens Spiritus qui verè non descenderet (quod planè falsum est) tamen comparatio eius locum non haberet. Hic enim poneretur signum pro re signata, columba pro Spiritu S. At in Christi verbis effertur corpus pro pane iuxta Caluinium, id est, res signata pro signo; quod est contra naturam, metonymia: de quo plura apud Matth. diximus.

Matth. 26.

42. Tu vocaberis Cephias, &c.

Cyroll. lib.
2. cap. 11.
Chrysof.
homil. 18.

Primatus
Petri.

Caluini
cauillatio-
nes in
sa.

CHRISTUS hic Simoni fratri Andreae nomen nouum vt promittit, vt iudicant Cyrillus & Chrysof. in huoc loco; vel nunc imponit, vt tenet August. de consens. Euang. lib. 2. cap. 17. & 53. & lib. 4. capite 3. (& prior sententia probabilior videtur) proprio tamen eius nomine retento. Vbi duo Christus significare voluit. Primum quòd in veteri nomine non mutato ceteris Apostolis æqualis ac similis esset alterum quòd nouo nomine superaddito super Apostolicam dignitatem primatum accepturus esset. Cephias enim in lingua Syriaca significat non quemlibet lapidem, sed magnum lapidem, qualis in fundamento ponitur: quod etiam Christus ipse Matth. 16. expressit dicens eidem: *Tu es Cephias, & super hunc Cephiam edificabo Ecclesiam meam.* Notandum quoque quòd Christus hæc verba illi dixit, *Intuitus eum*, id est, sicut supernaturali intuitu proprio nomine eum vocauit quem antea non viderat, patrisque nomen adiunxit; ita super naturali intuitu futurum eius nomen ac potestatem nomine significatam prædicit. Sed hanc totam obseruationem literæ Euangelicæ inhærentem veritatis Euangelicæ hostis Caluinus putidis suis cauillationibus explodere conatur. *Ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui Petrum in Christi vicem substituant, vt sit Ecclesiæ fundamentum: quasi non ipse quoque in Christo, cum reliquis fundatus sit.* Ridiculus nugator Caluinus est, qui hoc Papistis obiecit, quod nullus Papista dicit. Non enim Petrum in Christi vicem substituant, vt tale sit fundamentum Ecclesiæ quale Christus est, perinde ac si in Christo cum reliquis non fundaretur: sed vicarium illum esse fundamentum, ab ipso Christo suam semper Ecclesiam ædificante positum, iuxta manifestissima Christi verba Matth.

Matth. 16. affirmant. Hæc si Calvinus non intellexit, *qua ignoravit, blasphemavit*: si intellexit, cauteriata conscientia *in hypocrisi mendacium loquutus est.* Addit adhuc Calvinus. *Bis autem ridiculi sunt, dum ex lapide Caput faciunt.* An non rantundem Iudæus aliquis contra Christianos garrinet, qui Christum lapidem angularem *Caput super omnem Ecclesiam esse prædicant?* Planè enim sicut Christus lapis angularis, cui totum innititur ædificium, est hoc nomine caput & principium vitale totius Ecclesiæ; sic Simon factus à Christo petra & lapis fundamentalis, est caput Ecclesiæ vicarium à Christo constitutum. Aliquid pro Evangelica veritate dixisse hoc loco sibi visus est Calvinus, quòd Christus his verbis *futuram in Petro fidei constantiam, & gratiam inuicta fortitudinis,* quam illi daturus esset, illi prædixerit. Sed hoc commentum Calvinianum, ipsamet Christi verba huius noui nominis sensum explicantia perspicuè euertunt. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* De robore ac fortitudine loquitur Christus non Petri personæ peculiari (in qua Paulus aliique Apostoli Petro inferiores non erant) sed respectu Ecclesiæ suæ super talem petram ædificandæ, vt latius ad Matth. cap. 16. dictum est. Calvinus nihil attendit litera Evangelica, sed penitus despecta, suum substituit commentum in schismatis sui fauorem, qui huic Christi vicario lapidi adherere recusat.

46. *Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse?*

Nathanael iste, verus Israelita, & in quo dolus non esset, rectus ac simplex ac timens Deum, & in Scripturis bene versatus ac doctus, vbi audiuit à Philippo, *quem scripsit Moyses in lege, & Propheta, inuentum esse Iesum à Nazareth,* tamen iuxta Scripturas ex Nazareth, aut ex tota Galilæa, vt postea Nicodemo obiectum fuerat, venturum Messiam non meminerat, sed ex Bethlehem Iudæ, admiratur quidem & dubitat de testimonio Philippi, non tamen illud prorsus repellit, nec proteruè reluctatur. Multo se aliter habent nostri temporis hæretici, homines dolosi ac proterui, qui statim ac vnam voculam Scripturæ suo iudicio intellectam & expositam nacti sunt, contempnunt non vnum aut illiteratum hominem, qualis Philippus tunc erat, sed omnes Doctores, totam antiquitatem, totam Ecclesiam. Non

tale testimonium habent hæretici pro suis erroribus, quale habuit Nathanael contra ea quæ dicebat Philippus: & tamen pertinacissimè suum iudicium Ecclesiæ toti præferunt. Ac bonus & simplex Nathanael à Christo laudatus, ignorantiam suam corrigi passus est, dicente Philippo, *Veni, & vide*. Ille ut in Messiam credere inciperet, docilem se præbet, utcumque aliter sonare Scripturæ viderentur. Bonus Christianus ut à fide se abduci non patiarur, tametsi aliquid in Scripturis receptæ fidei aduersum appareat, docilem se præbere debet, ut veniat ac videat; nempe ad illam lucem quam Christus posuit ut homines videant, & quibus dixit, *Vos estis lux mundi*: ad Pastores & Doctores quos Christus dedit, ut ad veritatis agnitionem homines perducerent; non ad novos sectarios, Evangelij titulum præferentes, & obedientiam Evangelicam penitus violantes. Quo in genere multa ad hunc locum garrit Calvinus, ut exemplo Nathanaelis ad novos dogmatistas lectorem alliciat; cuius malis artibus ac technis hoc paruum antidotum opponere operæpretiū duxit.

Matth. 5.
Ephes. 4.

IN IOANNIS CAP. II.

4. Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.

Domin. 2.
post Epiph.

Mendaciū
Caluini
duplex.

DE hac Christi responsione, quæ durius sonare, & repulsam significare videtur, in Prompt. Catholico latius egimus. Caluini tamen hoc loco disputatio, quam illic non attigimus, excutienda non est. *Insignis* (inquit) *locus*. Cur enim matri præcisè negat, quod liberaliter alijs quibuslibet toties postea concessit? Duplex hic mendaciū. Nec enim quod B. Virgo suggererat, Christus præcisè negat, sed adhuc differendum insinuat: nec quod hic B. Virgo petebat, alijs postea concessisse legitur. Ad prius quod attinet, si præcisè negasset, non reddidisset causam cur statim non faceret, dicens, *Nondum venit hora mea*. Imò hæc dicens, spem faciendi quod petebat matri dedit: quod illa rectè intelligens, monet ministros ut quodcumque dixerit illis Iesus, id faciant. Quare SS. Doctores affirmant ob matris intercessionem Christum hoc miraculum citius fecisse: Ambros. serm. 16. in Psal. 118. Cyrill. lib. 2. cap. 11. in Ioan. & Chrysostomus homilia 21. in hunc locum. Ad posterius quod attinet, aliorum quidem postea precibus sæpe concessit